

Nisem ptica,
nimam črnega glasu,
da bi zaklical zemlji,
naj mi da jesti:
kakor zasirte oči premišljuje,
zmerom globlje
nad utripom sene,
dokler jih grlo kamenja
ne zdrobi.

Vse bo preglušila deroča zemlja,
val črnega ledu,
razlomljene so steze,
bregova čakata miru.
Le naj ga izprosijo roke,
mora se zlití dež,
ta tihi usmiljeni šum
s slabotnih vej
neba.

Kar so roke razvalile,
naj bo za neštetimi vrati,
do njih samota slepa
naj drži,
da je nihče ne bo znal brati.

LOK IN TETIVA

(Nadaljevanje)

Kari Gorčaneč

Neslišno so naletavale snežinke — v nepredirni temi Geličóvja pod Bajno jih nisem več videl — kot peresca lahno, vlažno so me božale po obrazu...; mar ni, kakor da se je mir vsega sveta in še mir moje duše nadrobil v nešteto kosmičev, ki naj s svojo že od jutra sèm neopazno naraščajočo težo zatisnejo oči umolkli zemlji in nežno obložijo tudi moje veke s kožuhovinasto spokojnostjo sna? Ta dolga pot od Mačkóvske postaje pa do doma, ta romarska steza nemirnih popotnikov z naših bregov se mi je, kar sem bival v mestu, spremenila in se mi iz meseca v mesec, iz leta v leto spreminjala v vse bolj prevzemajočo prisposodbo

nepotešljivega, globokega in treznemu razumu komaj komaj dostopnega hrepenenja. A tega večera, zdaj ko me je le še dober skok ločil od domačije, zdaj ko sem se v tem gostem mladem smrečju zaustavil, da prisluhnem nečemu, česar najbrž ni mogoče slišati, zdaj je že davno potihnil v meni sleherni klic, se razblinila nepotešljivost, zamrl nezaustavljivi nagon. Stal sem v tej globači, gledal — pa naj ni bilo razen teme videti ničesar, poslušal — pa naj je vse gluho molčalo, poduhaval — pa naj je dišalo zgolj po snegu — in z vso prepričljivostjo hotene, pa vendar samonikle, zaželenne, pa vendar samovoljne, muhaste samoprevare sem lahko občutil: v meni, globoko v meni se prostrano kopičijo vsi deviško beli skladi tega vesoljnega miru — zjutraj, ko vstanem, bo prav gotovo vsa pokrajina oropana čiste beline, jaz pa bom potlej zakoračil po podoknjih s samozavestjo stoletne uravnovešenosti.

Kot ogromno korito sem se zazdel samemu sebi, kot posoda, ki se ji je zdaj na dnu oblikovalo samo jedro nasipavajočega se, beloposebljenega miru in ki se ji je v točki njenega lastnega ravnotežja tvorilo trdno stočišče vseh teh zamišljeno se spuščajočih silnic pomirjenja. Zagazil sem potem v nežno zaglajeno pobočje, in ko da čutim, kako me je otovorilo skrivno doživetje dolge poti, sem se vzpenjal s počasnostjo stoletne starosti in vesoljske neskončnosti. Videl sem že — v resnici ali pa v domišljiji — luč z dvorišča, toda niti za troho nisem pospešil koraka, niti za spoznanje hitreje mi ni udarilo srce. Neobčutljiv za vsak notranji vzgib, uravnovešen, ko da mi je vsa obširna Bajna v podporno ploskev, sem se vzpenjal z vztrajno enakomernostjo, ne da bi pozdravljal, kakor običajno drugekrati, drevesa, kakor so mi tu v ogradu nemo prihajala naproti in prihuljeno oddrsevala mimo mene v globel, ne da bi se zavedal, ko sem zaznal nazadnje še svetlobo v napol slepem okencu ute za hišo, kako mora iz te pokvečene bajte pač že nekaj mesecev mameče dišati po tropinovcu ali slivovki. Prav tako nisem mislil več na prosti spis, ki sem ga bil sklenil napisati tu doma čez nedeljo in ki sem se z njim, takoj ko sem stopil iz vlaka, začel v duhu resno ukvarjati v trdni nameri, da ga med dolgo hojo v grobih obrisih sestavim in s tem odpravim najtežavnejši del naloge. »Da mi je priti do svoje podobe« — ta naslov sem imel v zvezku, zvezek v aktovki, prve, brezzvezne stavke pa v glavi. Še to sem pozabil, kako sva se z Lajčijem že pred lepim časom zmenila, da pojdeva ta večer nekam lupit bučnično semenje, pozabil, da moram takoj po večerji oditi k njemu. Skratka, bilo mi je, ko da sem spokojno zadremal v sami težiščni točki zimskega miru.

Prezrl bi prav gotovo še našo žganjarno, ki so vsako zimo kuhali v njej drug za drugim bližnji in daljni sosedje, prezrl bi tega enookega

starega dobrodušneža, ki vsakemu mimoidočemu prikupljivo mežika izpod slamnate kučme, ki je ves zavit v oblak nevidnih, a rezko diščih hlapov, ki se prijazno nasmihajo s svojimi tisočnimi režami med bruni, s častljivo povešenimi, črvivimi durmi in že kar vsiljivo ponuja kozarček ali dva, — prezrl bi danes to toplo gnezdo modrujočih očakov pa ta čebelnjak vedre šegavosti in burnega smeha, prezrl bi veselo brbotajoči kotel domačijske preprostosti in miline, da me ni na vsem lepem oplazila kepa po glavi. Z veje se je usulo, sem pomislil in v naslednjem hipu bi tudi že pozabil na dogodek, ko ne bi opazil pred sabo svoje sence in iz tega nagonsko zaključil, da sem pred pročeljem ute, kajti samo na to stran je lahko iz nje padala luč, in da tod torej ni nobenega drevesa.

Zdaj mi udari v hrbet. »Glej ga, zahrbtnega!« se okrenem. To pot pa mi gosto zaprši prav v obraz, zadene me znova in znova, smeh zaslišim, komaj brzdajoč se smeh, skočim mu naproti, sežem, otipam ženske lase, nato zgrabim nadlaket, ga izpustim še v istem hipu, zakaj druga roka mi začne gatiti mokri sneg za ovratnik. Napadalka me je vsekakor že spoznala, sicer me ne bi zasipavala v izdatnih zajemih. Komur sem domač jaz, ta je domač tudi meni — in že odvržem aktovko, objamem v medli svetlobi motno se odražajočo senco, jo privzdignem, se vržem z njo v sneg — sedaj pa vrisk, ki se vanj sprevrže doslej zatajevani smeh in s tem vriskom v meni spoznanje, kdo je moj nasprotnik.

»Ti si, ha? Ti?« ji z velikim zadovoljstvom potiskam sneg nekam pod zatilje, pa pod brado, pod nekak plašč ali suknjič. »Ti si to, — le počakaj — a — a —« Vrže me s sebe, sežem po njej, a zgrabim v prazno in hkrati začutim, da ležim na hrbtu in da mi kleči na prsih, mi zasipava obraz, mi maši usta, oči, še ušesa, da le pretrgano slišim: »Vražji si mi ti, šolar gosposki, z mano bi se rval, z mano, ná ná — zdaj nisi pri svojih zvezkih in ne ližeš tinte — ná —« Slišim nemara še več, čutim pravi žar v obrazu, nekak pot po telesu — ali pa se mi topi sneg na koži? —, — kaj, da me bo res naphalo tako mlešč? —, trenutek, pa jo potegnem nase, da mi s prsmi pade na obraz, se zakobalim, jo potisnem sebi ob bok, se vržem nanjo, začutim deseterno moč ob spoznanju, da sem rešil svojo čast, in se predam brez usmiljenja maščevanju. Že je zavpila, zdaj se zasmеji, zdaj zastoka v strahu, in to, da jo je minila napadalnost in občutek premoči, to znamenje me nikakor ne spravi k popustljivosti. Buta me s koleni, ko ji tlačim sneg pod krilo, suva me z rokami, ko siloma iščem poti pod obleko na prsih, praska in grize in vrešči, da me le še bolj prevzame naslada nad lastnim zmagoslavjem, smejem se na vse grlo, vzkliknem v radosti, ko

znenada počí pod pritiskom roke in mi zdrsne dlan po goli, po žgoče vroči koži.

Kot bi odsekal, utihneva hkrati oba: ko da ji je mraz, ki ga je prinesla mokra roka, vzel sapo — nemara ji jo je res vzel, kajti prsi, kakor da so v hipu trdo zamrznile, še njih žara več ne čutim ali pa ga ne morem čutiti od lastne prepadenosti, od groze, ki mi je v njej najbrž zledenela kri. Ostaneva kak hip vsak v svojem položaju, potem pa — ne vem, ali začno prej delovati moji čuti ali pa prej oživi moja roka, kakor da se je zavedla, kaj je bila povzročila — ali pa najprvo zadiha ona in mi vzdrget njenih grudi prebudi zavest. Toda nekaka omrtvičenost vlada še zmeraj v naju, kajti na umik ne pomislim niti jaz, niti se ne začne braniti ona. Držim svojo dlan v vroči kotanji med grudmi in skoraj mi je, ko da to ni moja roka, da to sploh ni roka iz mesa in krvi, ampak sprimek mehkega snega, ki se začne naglo taliti kot na razbeljeni plošči. In še več, — začutim, ko da se topim sam, začutim, kako mehko spolzim nazadnje po raztopini lastnega telesa z nje. Le roke, le nje ne morem — nemara sem se že toliko zavedel, da tega več niti nočem — premakniti z vročega ležišča: vztrepeta v meni, dvigne se bajna podoba iz praproti in spreleti me z nepremagljivo silo kakor strastna molitev, omamljujoča sla. Okrog neke bele, prebele podobe, okrog te že davno izoblikovane tvarine se zavrti silovita, nerazločna gmota kakor neka druga, nova oblika čustovanja...

Kot naju je hkrati prevzela omedlevičnost, tako sva se tudi zavedla istočasno; zavedla se je ona, ko sem končno le odmaknil še roko, zavedel sem se jaz, ko se mi je zazdelo, da so se skrčile prsi ob tej nenadni vsiljivosti. Dvignil sem se nekako skrušen, ji podal roko, da se je laže izkopala iz snega, in ji začel spravljivo čistiti obleko. Ne da bi spregovorila besedo, sva se umaknila k podstenju, k durim, in — in nemo sva se zastrmela drug v drugega tudi tam.

Zdajci so se odprla vrata, le na pol in nekam previdno, in prvo, kar sem opazil, je bila trepetajoča roka in napolnjen kozarček v njej. Potem je končno prištorkljala vsa postava čez prag, držeč se s prosto roko za podboj in naslanjajoč se — kakor je bilo videti v šibki svetlobi — z lastno senco na gosto zaveso strogo navpik padajočega snega. Ni pogledal niti mene, stari Kloši, niti nje, ko mi je ponudil pijačo; ozrl se je bil namreč nekam proti nebu, pa še na obe strani, pokimnil spoznavajoče in rekel, medtem ko se je hohnjajoče in nerodno že spet umikal navznoter: »Sta se malo vrgla —. Tak taaak —.« Potem se je šibki pramen začel počasi zoževati, se neslišno utrnil, kakor so se brez glasu zaprle duri, in kot iz onostranstva sem spet zaslišal ta zategli, padajoči: »Tak taaak —.«

Tolik mir, tolik sen vsenaokrog: mačje šapice snega, neprodorna zlitost noči, bolj temi kot svetlobi slična luč... Jaz pa, malo prej še neporušljivo zazidan s skalovjem ravnotežja, sem zagorel v krčevitih sunkih notranjega prevrata, da mi je pljusnilo žganje iz kozarčka po prstih in se razcedilo med njimi.

»Ali te ne zebe?« sem zinil nazadnje. »Pojdiva noter,« vskoči naglo ona. »Domov sem vendar namenjen!« »Ah, seveda, mamin sinček!« »Kako si rekla?« sem stopil k njej, ki je medtem že obstala na pragu in vzrasla tako visoko nadme. »Hočeš, da te še enkrat umijem v snegu? Ponarejeno grozeče sem se vzpel na prste in na pol že tudi vzdignil roko, da bi jo, svoji pretnji v podkrepitev, prijel za komolec, čuteč že, kako nagajivost pomirja burno vzvalovljenost v meni, ko sem opazil tik pred očmi njene prsi in se je v meni vse le še bolj razvnelo. »Ne boj se,« sem se odmaknil z vso pomirljivostjo, ki sem jo le zmoget. »Zdaj mi je celo žal, da sem te tako zdelal.« Bojevito je oživel: »Srečo si imel, dragec moj. Sámó srečo.« »Srečo, da« sem ponovil v skritih mislih, ne da bi se zavedal, da s tem priznavam njeno premoč. »Pa še kako srečo,« sem dodal naglo, gledajoč ji prikrito naravnost v prsi. »Srečo,« sem rekel še v tretje, šibko in bolno opazujoč, kako bohotno dihaajo grudi v svojem kritju. Medtem pa so se že odsunila vrata, že je stopila v toplo, v dišeče vablljivo zev, da sem se zavihtel za njo pod podboj in šepnil, nemara zavpil: »Pridem k tebi!«

Pridem k njej —, tako sem si najbrž ponavljal, ko sem zagazil okrog vogala in mi je skoz kuhinjsko okno čudno nevablljivo udarila naproti močna svetloba, glasno govorjenje in pa smeh. Ob tem občutku, da se mi je običajno domotožje povsem umaknilo nečemu drugemu, sem se nekako ovedel, ugotovil tudi, kako žarim v obraz, si pritisnil dlan ob lice, hoteč se morda pomiriti, toda dosegel sem prav nasprotno: zadišala mi je namreč roka po žganju in s svojim omamnim duhom me je spomnila na drugačno ostrino — na ostrino trenutka, ko se je tako nepričakovano znašla v tistem svetišču nedotakljivosti, na trenutek, ko so se razklali v meni vsi skladi ravnovesja. Nisem in nisem več mogel odmakniti prstov s svojih ustnic...

In prinesli so mi vina in klobas, z največjo prijaznostjo so posedli krog mene, me obsuli s tisoč skrbljivostmi, jaz pa sem se po tihem čudil, kako neki, da se oni ne čudijo meni ali vsaj moji roki, ki je debelo rezala kruh in ki sem jo ves čas nehote držal iztegnjeno na mizi, ko da hočem njeno skrivnostno doživetje izpostaviti najmočnejši luči, objemajoč z njo težki kozarec zamolklo, potuhnjeno rdečega vina. Pomilovali so me, ker sem moral pregaziti tako dolgo pot po visokem snegu, toda jaz sem širokopotezno zavračal ta čustva prav z

isto desnico, z njo tudi skrajno pretirano olupševal svojo osamljenost v mestu in navdušeno poveličeval življenje. Nad mano je gospodarila prešernost, da se mi je nazadnje zazdela smešno lahka še naloga in da sem z bučno vnemo pograbil pisalno mapo ter odropotal v prednjo izbo, požvižgavajoč potisnil mizo k peči, razkoračeno sedel, odprl zvezek, pripravil nalivno pero in ga nastavil dve vrsti pod naslovom.

Ko sem zdajci presenečeno spoznal, da ne morem najti začetne besede, sem zaokrožil s peresom nad papirjem, kakor imajo navado nekateri ljudje, preden se v silovitih krivuljah podpišejo, se nato presedel — ker sem to nepričakovano neizhodnost pripisoval svojemu na vsem lepem nevšečnemu položaju na stolu — zabodel znova pod naslovom »Da mi je priti do svoje podobe«, pritisnil, da se je razkoračila konica, zatem pa naglo odrinil vse od sebe, potrj ob ugotovitvi, da se mi je prvič po dveh, treh urah utrnila resnejša, zaokrožena misel: le kje naj zmorem zdaj večšino, ki jo zahteva naloga, kje naj začnem zdaj smiselno brskati za svojo podobo?

Vdano sem ugasil luč in se pogreznil v temino poraza. — Kdaj neki se je že pripetilo — v teh letih, kar sem prihajal domov kakor član družine in kot njen najbolj dobrodošel gost hkrati —, da bi bil tod na Bajni kaj pomembnejšega ustvaril? Se je mar že zgodilo, da bi bil kdaj opravil nalogo, ki sem jo vzel s sabo, in mi tako ne bi bilo treba prvo uro v šoli mrzlično prepisovati? — Skoz okno se mi je zdaj smejala razsvetljeno dvorišče, s širokim pramenom luči je kazalo nekam izzivalno proti meni, kazalo tudi vzorni red na svojem belem prizorišču človeške delavnosti, na svetlem prizorišču v črnem balonu teme. In vsa Bajna mi je pritapljala v bližino, z darežljivostjo svojih njiv, s toplino svojih gozdov, z vriskom na strme rebri prikrpanih goric, pritapljala je predme z vsem tem bogastvom, ki si ga je prislužila ustvarjajoča roka njenih negovalcev, in se me dotaknila z zagonetnim pogledom.

Kdove kako dolgo bi se, ždeč tako v mraku ob toplem zapečku, še zadrževal na razstavišču svojih prosojnih sanj, ko ne bi zaslišal glasu, kakor da trka nekje za desetimi vrati. Ko se mi je priostrila pozornost, sem ugotovil, da zunaj, tik pred oknom govori mati, nekje v dalji pa se krhkeje, kakor da so spregovorile snežinke, oglašča nekdo drug. Slednji je moral biti vsekakor ob studentu, zakaj vse do mene so se širili zvoki pljuskajoče vode. »...Zdaj žgeta torej na čisto?« je vprašala mati. Kar sem še utegnil slišati —, do razuma mi ni več prodrlo: zdaj mi je materin glas začel prihajati šibko iz dalje, oni pa mi je zadonel prav pred ušesi; kar je bilo pravkar še blizu, se je odmaknilo, odmaknjenost se je pognala predme, tako tesno predme, da mi je v trenutku zbledel bogati spored mesečno obžarjenih slik, nasproti pa se

je v ospredje silovito prirnila mogočna postava trdnih sklepov in mišic, zlitega mesa in vroče krvi — in s tem spet tista nerazložna gmota, ki se poganja, se premetava na vse strani, ko da išče poti do nečesa, kar jo privlači, ta težka gmota, ki mi je tako naglo zadušila razsodnost. Če sem vendarle še kaj slišal, to res ni več terjalo razuma, to so iz tega tostransko onostranskega pogovora nemudoma posrkala čustva, suho dejstvo namreč, da stari Kloši misli to noč — to tretjo noč — končno le nemoteno zaspati in prepustiti bedenje njej, vnukinji. To suho dejstvo — te ostroge strasti...

Nisem se zavedal, kako dolgo že stojim ob oknu. Sneg se je marljivo spuščal na nemo, razsvetljeno prizorišče dvorišča — nikjer sledu, glasu od nikoder. Je mar minilo že toliko časa ali pa se ni zgodilo nič? Šipa je bila že močno orošena, torej nisem mogel obstati šele v tem trenutku ob njej. Kakšno moč je imela potlej ta burna blodnja, ki me je potiskala čez stvarni rob zavesti? Je bilo toplo v izbi že od ranega jutra ali pa sem jaz izžareval toploto vanjo in zato nisem mogel ugotoviti, če vlada mraz ali vročina krog mene...? Začel se je umikati, se pogrezati otipljivi svet, začele so se rušiti večno veljavne zakonitosti. — Še do nedavna je živela v meni bujna, skrivnostna podoba svetlo smejočih se barv. Leta že sem jo nosil v sebi, v galeriji svojih doživetij, se vračal k njej znova in znova, postajal zamaknjen pred njo. Kakor vidi oko jesenski list — cekin, ki trepetaja visoko pod nebom, ujet vetru v košato perjanico, da ga je mogoče opazovati le kot nenehno prekinjajoč se blesket, tako jo je zmeraj znova in znova doživljala moja duša; kot neslišno migotajo kresnice v ogradu pod jablanami in tajijo v dobri nadi svoja ljubezenska pota v najgostejših sencah, pa jih najočitneje izdajajo prav v teh najtemnejših zakotjih noči, v nenehnem prižiganju in utrinjanju, tako se mi je umikala v največje mrakove, samo da me je lahko toliko sijajneje sprejela ob novem obisku, me pretresla s svojim čarnim obličjem in me pognala v obupno hrepenenje. Do nedavna sem se kot večno ginjen čuvar pomikal po razstavišču svojih sanj, poklekale oboževalsko pred njo, pred to podobo nad podobami, potem pa so znenada prišli blodni trenutki in dnevi, prišla so blodna leta. Ali niso bila kot ena sama prečuta noč, en sam mladostniško vročičen trenutek — noč, ena sama noč — trenutek? Kakor izpuščeno žrebe se požene iz neznatnega vzgiba prebujeno hrepenenje, kakor pobesnel divjak zalomasti iz neznatnega hrepenenja rojena sla, strast, in ti, prerojevajoča se duša, ki si legla k počitku mirno in ubrano, ko da se hočeš predati senci pod tremi jagnedi, obzirno in previdno, da se ne dotakneš, da ne zmotiš čarne, bleščeče podobe v njenem snu, ti, ki se pomikaš zmeraj po prstih, kadar se mudiš v bližini

svojega malika, ti mehko zrahljana črna, volhka prst s čistim, bohotnim razcvetom v naročju — ti si znenada bojno polje silovitih predmetov in prevalov!

Je torej res sneg pod mojimi nogami? Gazim po njem in po oblubi, ki sem jo dal Lajčiju, da bova odšla nekam lupit, da bo zaigral s svojo harmoniko, tako da se bo zavrtele vse po izbi, da bo zaplesalo luščinje? Ali slutim, kako okorna je laž, s katero sem se izmuznil od doma in ki sem se z njo hkrati tudi izneveril prijatelju? Zdaj še ne verjamem, da sem se neslišno dotipal k uti in pritisnil obraz na okence. Do tod me je prignala vse bolj razvnemajoča se sla, in jaz dvomim, da hočem prav semkaj, prav med te stene, zdi se mi, da se ni zgodilo nič, da se sploh ne premika čas in da torej v resnici samevam v prednji izbi ob orošeni šipi, zrem skozi naletavajoči sneg v smeri, kamor je izginila ali pa kamor šele izginja rahlo sklonjena, močna dekleška postava, od studenca nesoč napolnjena vrča. Zrem res skozi nenehno se prekinjajoče stezice snežink, zrem res v dražljivem razburjenju za izgubljaajočo se postavo? ... Toda moral sem se bil pognati za njo, saj stojim kraj ute, kjer je moja žitna jablana! Saj vidim, kako se ji svetlordečkasto oblijo noge in kolena v odsoju ognjišča, saj vidim, kako sedi na vzvišenem ležišču, pod katerim vodi dimnik, ogrevajoč slamnjačo nad sabo, proti steni in od tam navpik na plano, saj vidim, kako je obrnjena prav k meni in se skozi moje nejeverne oči premešča vame, tjakaj, kjer je nedavno bivala še ona druga, bivala vse dotlej, ko se je zamajal mehek praprotni list, ko je zdrknila z njega in se je tako često po tem padcu — kot prav tega večera — vsa spremenila v težo, v tvarnost, v trde sklepe in kite, v poljočo kri.

Nekaj ji rečem, potem ko sem previdno zaprl duri, rečem ji najbrž: »Prihajam, prihajam k tebi —!« ali kaj sličnega; vsekakor je sleherna beseda plamenček z iste bakle, zubelj z istega kresa. In kakor mi kri vriskoma plane v glavo, tako se mi zazdi, da je tudi ognjišče svetlo poskočilo kot razveseljen dobri duh, da se je snena mrakotnost spoštljivo odmaknila pred to vzhičenostjo in da je še v ogromno steklenico živahneje zacurelo iz kotla. Celó ona se je — nemogoče, da bi ne videl prav v tej narasli svetlobi — celo ona se je privzdignila na svojem prestolu — mar ne vztrepetavajo še zmeraj njene ustne: »Pa si le tu, dragec moj!« ko se ustavim pred njo? Zdaj jo vso prekriva moja senca, s prsmi se ji naslanjam na kolena in drhtim ves, kakor mi je nekoč trepetala greh sluteča duša pod tremi jagnedi, drhtim še bolj, ko me odrine, tako lahno, ko da me vabi le še bolj k sebi. In že stopi proti ogromni hladilni kadi, jo obide, seže za nečim na poličko in hip nato obstane z napolnjenim kozarčkom pred mano. Izpijem brez be-

sede, četudi bi ji pravzaprav hotel reči, da sem že tako ali tako dovolj, že preveč vina popil doma, izpijem brez pravega občutka in se obrnem, kajti medtem je že spet obsedela na prejšnjem mestu.

Toplo, neznansko toplo je v prostoru in tako težko se mi je razločno zavedati vsega, kar se dogaja in kar počenjam sam. Kje se začnjenja stvarnost, kje je njen konec? Trepetaje obsedim tesno ob njej — komaj da ji upam pogledati v oči — začutim jo ob vsej bočni strani telesa, začutim jo v poslednjem vlaknu svoje notranjosti. Pred nama nekje curi v temini, curi z ubijajočo enakomernostjo, in prej bi verjel, da je prišlo vztrajno odjužno vreme in poklonilo zasneženim streham šepet prebujajočih se ustnic, da se je zacedilo v kapi, kot pa da se pod velikim, zamolklo rdečkastim bakrenim klobukom kotla v pritajenem vrvežu motajo težki hlapi, se kobalijo po obeh ceveh navzdol skozi ogromno kad mrzle vode in se pri tleh, polzeč kot biserni vrelec po dveh vrvicah in potem po njunem strnku, nazadnje nedolžno, pomirjeno zbirajo v pletenki, kakor da v sebi res ne nosijo nobene skrivne moči. Ne morem tudi verjeti, da sem resnično že ničkolikokrat poležaval v tej kolibi, vsrkaval opojen duh prostora, duh po tropinah, po slivah, po grozdu, po murvah in po smolnem dimu, dremuckal ob plesketu gorečega brinja, ob vejičju, ki se sikaje vnema, dremuckal ob tej zategli pesmi ognja, ob ponavljajoči se igri svetlobe po stenah, čuteč se pri tem zmeraj tako zadovoljnega, polnega tolikšnega miru, ko da sem res že tudi trdno zaspal. Ne morem verjeti v vso to spokojnost, zdaj ko v napetosti in v boleče sladki tesnobi izgubljam razsodnost. Da, saj mora resnično curljati zunaj s strehe — topi se sneg, pa če ne pod močnim sprotilétnim soncem, potem prav gotovo pod pritiskom vročine, ki gorim v njej in ki čutim, kako bije iz mene in se vrtinči proti stropu, ga prevrtava in snegu spodjeda ledeno skorjasti podplat. Moje oči vidijo, kako se prebudi Kloši, tam nekje na nasprotnem koncu, se pretegne, nagonsko pregleda ogenj in prisluhne napevu steklenke, nato pa podrži pod curek ozkoprato stekleničko — vse to sicer vidijo moje oči, ali ne verjame jim, ne more jim verjeti zmedena, uspavajoča se duša. — Vzravna se zatem starčevska postava, mogočna senca se vzdigne z njo, v levici ji trepetaje zabrli dolga trska, v desnici pa se kak trenutek nato zasveti napolnjena steklenička. Stresne jo sunkovito, da se penavo skali slivovka, potem pa jo nekam hlastno podrži med luč in uživalski soj svojih oči. Vidim ga — če se je vse to res zgodilo — še jaz, tisti mehurčasti venec na robu gladine, ta dokaz visoke pristnosti in ob kakih drugih priložnosti bi prav gotovo čutil tisto svojsko naslado ob tem veselo se utrinjajočem obročku, ko se ne bi skrivnostno pretresalo nekaj tudi v meni. Toda starec ne strese pre-

izkusnega vzorca v drugo in v tretje, da bi si podaljšal trenutke slasti, nekaj dolgih — ali kratkih — trenutkov gleda — ali pa sploh ne pogleda? — proti meni, proti nama, potem pa ohlapno spusti levico, da se utrne trska, da mu mrkne tudi obraz in da še njegova senca izgubi na veličini ter izusti, medtem ko se nekajkrat ozre po vseh koteh in proti stropu, tisti večno ugotavljajoči, tisti vsevidni in vsevedni: »Tak taaak —.« Prastar se mi zdi v svoji osivelosti, nadčloveški v svoji zakrnjeno modri molčljivosti. Ne, to ni on, vsekakor ne stoji pred mano, prebujen in jasnovidnih oči, to mora biti zavajajoč privid — kajti sicer bi se jaz odmaknil od nje in prešiniti bi me moralo razočaranje zaradi njegove prisotnosti. In tudi ne more biti res, da mi nato ponuja prav tisto napolnjeno stekleničko, ni res, da sem izpil, zakaj že me vendar že ves ta večer, že vso to noč v prsih, zdaj — izjemoma — celo po ustih in po grlu. Če resnično slišim besede, nekako kot: »Pij pij, — da boš hitreje zaspal —« potem je to le pritepen spomin, spomin na tiste dni, ko sem lahko sedel k ostalim prav na tej postelji in ga smel zvrniti tudi sam kozarček. Ko se Kloši skloni in znova prekine enakomerni curek, tedaj kratko malo izgine z obzorja mojega zaznavanja, in ko se mi potlej vendarle znova približa steklenička, ko me znova prešine ogenj, ko me prešine še dvakrat, trikrat in ko spet zaslišim nekaj kakor: »Pij pij, pa čeprav te doktorska pamet svari pred tem —«, je ves ta dogodek najboljši dokaz svoji lastni navideznosti: kako neki bi starec sicer mogel vedeti, da naskrivoma resnično sanjam o zdravniškem poklicu? —

— Primem jo za roko, na katero se opira, zazdi se mi, da sem se z licem dotaknil njenih las, nekaj me poskuša potegniti k njej — pravzaprav sem že večkrat začutil, da se mi nekam čudno mehča križ in da se mi hoče telo nagniti zdaj v to zdaj v drugo smer — in nemara bi se to pot prepustil tej zahrbtni sili, ko bi ne zaškripalo onkraj kotla in ko bi ne zamrmral zaspano Kloši z ležišča, podobnega klopi. »Ne moreš spati, stari...?« spravim s težavo čez usta. »Ne more spati...« ponovim proti njej. »Kako neki bi mogel pozabiti na to svoje najljubše opravilo... Deset dni in noči ti ne bo zaspal... In danes je šele tretja noč... In tokrat bi naj bedela samo ti. Sama... — Pa bedi tudi on in naceja to svojo prelévko in jo zažiga na kotlu... Saj veš — tisti modrikasti plamen..., glej, plameni na steni..., kako skačejo...« Starec je medtem vzdihujoč odprl vrata na zidanem ognjišču, da mu je zaplesala svetloba po razoranem obrazu; opazil sem ta živahni ples, toda šele ko je kar z golo roko podrezal ogenj, zatresknil vrata in utočil, od koder se je bil dvignil, šele tedaj, ko je izginila njegova senca in je ogenj lahko znova svobodno zatipal po prostoru, sem za-

gledal mrgoleče svetle lise na steni, najbrž zato, ker se tako znenada prikažejo — —

— — Zid iz brun in ila je izginil, izvor luči, ki ga s te strani res ni mogoče videti, mora biti nekje za mano in preko mene šviga, pred mano se zvršča ta nenehni vzgib, vztrepet, zavitljaj, preplet in utrinek — ujet moram biti, ždeti moram sredi čudne, skrivnostne igre, ki jo uprizarja senca s svetlobo, svetloba s senco sredi gibanja in sredi prostora, ne da bi mogel oceniti razmerja v celotnem pojavu — v času, svetlobi in prostoru. Stari Kloši se je kajpak prav namenoma potegnil v svoj brlog, se odpovedal najbrž že stotemu preizkusu pijače, samo da s svojo visoko, sloko postavo ne moti te brezskrajnosti pred mano. Da, tudi stena se je umaknila iz istega nagiba, saj prav zato se mi lahko razpira dalja, saj drugače ne bi mogel biti tudi sam v njej, saj drugače se ne bi neovirano zaganjal za tisto lahkotno prikaznijo na pernici praprotne dlani, begal za njo, ki se vztrajno umika, izgine, da se lahko vsak hip spet prikaže, se znova izgubi, da jo na novo zasledim povsem drugod, čuteč se pri tem nežno vzhičenega kot zmeraj v zakladnici svojih shranjenih doživetij in iz njih klijočih sanj.

In zdaj pride čas, ko se sama ustavi, ko me pričaka ta podoba nad podobami. Komaj se ji upam pogledati v oči, k telesu se mi stisne s prsmi — stresne me v poslednjem vlaknu — me potisne vznak, me položi na tla nekje med travniki, nekje med polji, me pokrije, z odejo me pregrne, ki je vsa prešita s cvetovi rdečega maka in plavice nedolžnih oči. Kolikšen časovni presledek je med tisto zazrtostjo v daljo pa tem trenutkom, ko sem obležal z njo pod duhtečim nasmehom cvetočih jablan?

Kako čudovito čisto je nebo med vejevjem, kako mirno se spreltavajo čebele po cvetju in potoček — kako zasanjano žubori nekje med zlatom kalužnic in belino penuš..., in dvigne se ona, da bi odlomila vzcvetelo vejico, odgrne se plavordeča odeja in zagledam njene grudi — kot rosa iz cvetne čaše se mi spuste k ustnicam..., ne, jaz se sunkoma privzdignem, jaz se vsesam v te neusahljive vretine strasti! Gorim v ognju svojih blodenj, v strnjenem žaru blodnih hrepenenj — čudovito beli, nežni, krhki podobi začnem kovati težak, žgoč okvir pijane sle. Tista silna gmota, ki bega, se lovi za nečim, se spreminja vse trenutke, ta brezobličnost hoče zagospodariti prostoru, kjer se še maja praprot, ki je z nje pravkar приметuljila moja sanjsko lepa podoba, to belo, prebelo žitno jabolko, nihajo še jagnedi, ki se je z njih odgnala moja plaha nedolžnost. Ko da začutim nevarnost, se odmaknem, povzpel bi se v najbolj krhke vrhove teh treh zelenih stebrov, samo da ohranim ta cvet pred žgočim vznuhom. Toda razbija mi srce,

zmedeno šepetajo ustnice, nemara celo vpijejo presunljivo, božam jo zbrano pobožno, pa spet pobesnelo v prepljuskcu navala — saj jo je že neštetokrat zamaknjeno pobožalo moje oko, zdaj je pa kljub vsej bližini premalo, da bi me potolažilo le to, kar more upleniti pogled. Kakor preplašena ptica onemim na stezici umika in zašepetam, poskušajoč se obrzdati: »Kako neskončno lepa je tvoja nedotakljivost...« — pa že se tudi poženem k njej, prav nad to nedotaknjenost, in zahlipam: »Nikar, nikar me ne preganjaj v višave zamaknjenosti, zakaj toliko silovitejši je potlej brezglavi padec v tvoje naročje —! In čemu drhtiš, čemu mi burno dihaš ob telesu — čemu me vsrkavaš v svojo kri —?« Sprašujem — sprašujejo ustne, sprašujejo moji drgetajoči prsti, sprašujejo žejne skodele mojih dlani...

Kakor od sonca oslepljeni pogled še dolgo vidi pisane kolobarje, tako mi zdaj plava pred očmi nedotakljiva podoba, ko da bi se mi hotela za hip izmuzniti, pa se brž spet začne dušiti v kleščah mojih objemov, pod steno mojih prsi. Kadar je na svobodi — zmeraj sežem po njej, ko da je ona moje edino bogastvo, moje edino doživetje, in ko jo zgrešim, njo, ki je kljub vsej svoji bližini predaleč pohlepnim rokam, se povrnem k njej, ki z vso svojo težo, z vso svojo krvjo ostane ob meni, in še preden se potopim v prejšnjo predanost, vzradoščeno presenečen opazim, da je tudi begunka znova pod zasoplostjo mojih ustnic. Vem, večno se umika pod neranljivost praprotnih obokov, pa vendar ostaja tudi pri meni z vso svojo nežnostjo in toplino ter zaglajuje raskavost mojih dlani, zagljuje presunkoviti utrip srca.

Ta nasilna, ta upijanjarahčota v novih sobanah mojih čustvovanj — kako narašča, kako me prepaja in duši! Grizem v pobesnelosti, tulim sredi vseuničujočega plamena, ginevam v tej pod težkimi zarjami noči — trenutkov, trenutkov — noči rojeni prvini, — dokler ne postanem sam del tega ognja. Tak živ plamen v roki življenja. — Tak živ plamen..., spet se dvigne stari Kloši, obstane pred ognjiščem in obdrži v roki prižgano trsko, obdrži v roki takšen živ plamenček. Skloni se nad kotel in mu položi svojo ogromno dlan na ploski klobuk. Ko tako povsem nagonsko pregleda enakomernost vrelega utripa, se vrne k svoji nameri — seže po tisti tenkovrati steklenički. Napolni jo z enolično pojočim curkom, in tedaj ko mu zažare oči v vsej izvedenski ostrini in se mu spremenijo v čista bisera — kot da ni stresel preizkusnega vzorca, ampak sebe samega in se mu je tako v očeh namehurčila plemenita pena notranje slasti —, tedaj opazim, kako podrži stekleničko nad bakreno teme. Tisočkrat sem že prisostvoval takemu prizoru in tisočkrat me je prevzela, me prevzema še zdaj pristna otroška radovednost in pazljivost. Zdaj je trenutek, ko se živahno plamteča trska,

ko se ta hrepeneči nemir, ta vroča poželjivost ustavi tesno ob kotlu in se nad njim v vsej svoji čistosti, v vsej svoji nežnosti pohlevno zaiskri utekočinjena moč, ko se nagne steklenička in zapreži trska v željnih jezikih strasti — razoran kot samo življenje je starčkov obraz — zdaj je tu trenutek — že se spusti tanki curek, se razblini na vroči ploskvi, plamen zajame hlape, zagori za hip ali dva v mogočnem temnomodrem, rumeno obrobljenem zublju in že se je združila prvina s prvino, v novo spojino čustvovanja... Oba strmiva v trsko, ki spet skromno trboli, oba še v napetosti, on z zamolklim sojem v očeh, kjer je pravkar še šumela pena slasti. — Nakar ugasne trska, jaz upadem v sebe samega, napetost popušča, v utrujenem dremežu se je zavem ob sebi, globoko, tako globoko nekje v prostranstvu srca, nje, ki je mojemu ognju prilila neslutene moči večne lepote...

In nekaj zatem zadoni skozme kot vrisk, poskočim od veselja, vzklidem: »Sreča, sreča! Popolna sreča!« in plosknem prevzeto v dlani. Vedremu škratku podoben se zazdim samemu sebi, škratku s čarobnimi močmi, ki zgolj ploskne v roke in —

— — in že nekam preočitno začutim, da sicer res potleskavajo dlani, da pa udarjajo po mojih lastnih licih. Ko se že skoraj ogorčen začudim nad to čudodelniško burko, pa hkrati tudi posumim, če je sploh kaj res — jo opazim, kako se mi sklanja nad obraz in me stresa. Vrže odejo z mene in me znova lahno udari po licu: »Hej, kaj pa je s tabo? Ali se ti blede? O kakšni sreči pleteš?« Jaz pa se samo vzravnam, pogledam po teh nedolžnih, skakljajočih lisah na steni in pogledam tudi proti njej.

»Zapojila sta me...« zamrmram, potem ko potegnem razbolelo glavo iz hladilne kadi in ko me v možganih preneha rezati mraz.

»Dragec moj, tak si se primotovilil že sem! — In potem si mi tu poskušal zlesti nekam na krilo, se mi obesiti okrog vratu, dokler te nisem kratko malo potisnila na ležišče in te pokrila s tole odejo — pa še potem mi nisi dal miru! Kot kozel si se zaletel z glavo vame, nato pa se začel premetavati in čvekati neumnosti. Vsak hip si bil drugačen: zdaj otrpneš, kot da buljiš v nekaj ali kot da nečemu prisluškuješ, potem pa se spet zavalíš dvakrat okrog sebe in grčiš in cviliš in se smejiš — vsevprek, dokler se ne prestrašim in si mislim: meša se mu! — in te zbudim, ker postaneš na vsem lepem tako miren, negiben, da že kar pomislim: mrtev je, takrat pa začneš spet gruliti kot zateleban golob. — No, da, to je konec koncev dobro: tako vsaj nisem mogla zaspati.«

Potegnil sem se na drugo stran in se spustil na ležišče, starčku ob vznožju. Naslonil sem glavo v dlani, zavrtelo se mi je pred očmi in za

hip se mi je zazdelo, da se mi v duhu spet odpira nekaka daljava z lovečimi se duhovi v globinah. »Sreča...« mi je zatavalo po spominu.

»Kaj je potlej sploh res, v kaj naj verjamem?« Pognal sem se v zrak in se zagledal vanjo, kajti če že ne zavedno, pa sem moral podzavedno čutiti, kdo je bila poglobitna postava te moje nove blodnje. Odgovora nisem slišal, se pravi, dokaj časa je moralo miniti, da sem se zavedel njenega molka. To me je toliko poživilo, da sem se spomnil lastnega vprašanja. »Ali pa smo vsi pijani?« sem ga zdaj dopolnil.

Stala je povsem negibno in nemara bi še verjel, da spi kar stoje, ko ne bi opazil, da napreza ušesa.

Zamahnil sem z roko in sedel na prejšnje mesto. Brbučkanje v kotlu, toplota, opojni vonj, še celo starčev težki dih me je začel spet uspavati, mi potiskati glavo med kolena in zakinkal bi, ko bi ne bila zdajci z nekakim vzkrikom skočila k okencu.

Res, nekaj je bilo slišati. Bila je pesem, nekdo je pel ob spremljavi harmonike. Harmonika —. Vse bolj se je približeval glas, morda je bil že na tem, da se začne oddaljevati. Visela je na polički pred šipo, napenjala ušesa kot prej in lovila tisti objestno prešerni napev: »Prelepo je pač na ton sveti...« lovila kdo ve káko razcvetelo sanjo.

Nekam brez misli sem spet spustil glavo v dlani, ždel sem tako v svojem kotu in se niti zavedal nisem, da poslušam tudi sam.

*»...Prepelica si v detelci spevle,
škrjanec pa v lüfti žvrli,
ali un si tak lepo žrgolüje,
svoje mlade si füčkati fëi...«*

»Lajči, Lajči popeva! Nekje so luščili semenje!« Neznanska radost jo je morala prevzeti, kajti zazdelo se je še meni zuenada svetleje in prijazneje v uti. Poslušal sem v daljo, gledal pa proti nejasnim obrišom njene postave in čutil njen nemir, njeno radost. Gledal, gledal sem dolgo, dokler ni že davno utonila pesem. Slišal sem jo pa vendarle še zmeraj, tisto pesem o »rameku«, ki stoji kraj ceste in ki so zelene trate okrog njega, slišal sem jo z nabreklo bolečino v prsih...

»Jaz grem —« sem rekel predse in se potegnil skozi vrata. »Dobro spi, dragec moj!« je zaklicala tja nekam, kamor je nepremično zrla.

Postavil sem se pred okence. »Kam pa strmiš?« sem zavpil skoraj gnevno. Postal sem za kak hip, potem pa, ko sem videl, da me najbrž sploh ni slišala, sem se obrnil in stopil v temo. Pa sem se že spet ustavil, zadržala me je misel: »Morda pa le kaj vidi; to noč sem marsikaj videl tudi jaz —.«

(Dalje prihodnjič)